

/ хрысьцячы мяне агнём...

ВЫЗВАЛЕНИЕ

Збамбілі ля турмы увесь квартал — і я пайшоў у съвет раскүтым. Як радасьць для сябе, вайну я прывітаў радкоў маіх ліръчнейшым салютам.

Стаяў такі празрысты дзень, маўляў на ўзмор'і пенай вымыты салёна! Я цэлы съвет багаслаўляў затым, што быў я сам багаславёны.

Маліўся сіле сонца агнявой і дні, што лёс мой перайначыў. Я самалёту кожнаму над галавой жадаў найлепшае удачы.

Як звязаныя ніцімі душы, у лёце на гублялі яны згоды. І крыльле іх у сонечнай вышы гарэла водблескам мае свабоды. 1960 г.

ЖЫВЫ УСПАМИН

Засумаваў я па табе, радзіма, па недаступнай па твай красе. Кудысьці адыходзіш ты ўсё міма і забываешся, даруй мне, пакрысе.

Цябе я пакідаў, я думаў, не надоўга — празь месяц, праз другі вярнуся зноў. Але цягнік далей мяне ўсё тоўхай: як назнарок — назад на юшоў.

Я чуў — варочалася глуха зачатаю вайной зямля. У мятусліва-неспакойным руху, што мне рабіць — падчас на ведаў я.

Агнём твае мігалі вейкі у сцемках, за рысаю зямной: Ты, хрысьцячы мяне агнём, навекі разьвітвалася сполахам зы мой.

І сумаваў, і плакаў я, і верыў, і гневаўся — іду бязь бітвы, так. Дармо, што я на быў жаўнерам, я сэрцам вычуваў гарачыню атак...

Я пакідаў цябе да хуткага спатканья і на зьбіраўся у дарогу назусім... Цяпер шкадую, што на разьвітаньне «Бывайце» не сказаў усім...

З часоў шчымлівых тых, яскравых прайшло ўжо колькі год! А мы іх беражэм, як славу, як найвялікшы наш паход!

Засумаваў я па табе, радзіма, сум сівіць галаву. Ты адыходзіш некуды, як быццам міма, Хоць я табою і жыву. 1960 г.

ПАЭМА ПРА БАЛЬКАУШЧЫНУ

Шмат на съвеце ёсьць вокан-краін, што глядзіцца у неба далінамі, роўнядзяй, сіньню вазёр,

але ёсьць на съвеце краіна адна, што глядзіцца вачыма маймі — гэта Баулькаушчына мая.

Быццам лёгкы наўзныч — тварам да неба — яна моліца ў сіняву і просіць ратунку.

Удзень яна млее на сонцы, а ўночы — над ёй вышынія зорамі съхілецца, як маці над кальскай.

Баулькаушчына, ад мяжы да мяжы Ты глядзіш вачыма сваімі, мне-же здаецца — што гэта і вочы мае...

Калі Твоя кукавала зязюля, адбівалася гэта у сэрцы маймі, і зязюля навекі маёй засталася.

Калі Твое лясы таямніча шумелі уночы, у маёй душы паднімалася, съпела натхненне,

што вяртаў я табе назад — з удзячнасці да Цябе — вершам, паемай.

На мяне Ты глядзіш зь вякоў, і я бачу Цябе ў вякох, як-бы ў тых вякох быў я разам з Табою.

Вясной ад хваляваньня жытуў замірала сэрца, шчыміла, як радасны боль. На Цябе я глядзеў, як малое дзіця, і Ты радвалася маёй прастэчы.

Ня высыхала мая съязя, як мяне ад Цябе забралі, — і ці смуцілася Ты па мне хоць крышку? Зязюляй, Лясамі, Жытамі?

Ці гатова была за мяне заступіца, як мяне штыком падпіралі? Ці балела Табе, як мяне калолі, гналі і білі?

А я чуў Твое раны, сълёзы і гора.

Шмат на съвеце ёсьць вокан-краін, што глядзіцца у неба далінамі, роўнядзяй, сіньню вазёр.

Але ёсьць на съвеце краіна адна, што глядзіцца вачыма маймі — гэта Баулькаушчына мая.

Засталіся вочы мае — съятло маё — там, тут яны нічога на бачаць, часам толькі ў неба зірнуць, каб зраўнаць, і ці такое як там, на радзіме.

Мне здаецца, што там я прарос вачыма: імі ў неба глядзіцца шкельцы нашых усіх вазёр, сенажаці — краскамі яркімі, жоўтымі, сінімі.

Ад маіх вачэй съвет гарыць над Табою, белы съвет, што успыхнуў, як я нарадзіўся —

гэтым съветам Тваім цэлы съвет я меру. Твае травы зь зямлі праастаюць маймі вушамі

і — тырчастыя — слухаюць цэлы сусьвет, ноччу — белую музыку зор.

Твае лясы стаяць на маіх грудзёх, быццам на вялізной купіні; закалышацца дрэвы — уздымаюцца грудзі мае.

А Твое стагнальне мне й тут стогнам маткі маёй аддаецца.

Шмат на съвеце ёсьць вокан-краін, што глядзіцца у неба далінамі, роўнядзяй, сіньню вазёр, але ёсьць на съвеце краіна адна, што глядзіцца вачыма маймі — гэта Баулькаушчына мая.

СУРОДЗІЧЫ МАЕ...

Суродзічы мае!.. Ды голас мой пачуе вы, шчыры і адданы? Як жораў, кружыць ён над галаю зямной, бясьсільна звонячы у вашыя кайданы.

... Цяпер тут нач, і я пішу ў цішы захоплены свабодай выйленьня — пра ўсё, што высыпела ў маёй душы і што згаджаецца з майм сумленнем.

Вядомыя мне вашы думы й сны, як-бы расталіся мы толькі ўчора... Я чую тут шчэ пах сасны і багуну, і ягад, і чабору.

Паліянаў водыр мляўкі і пчалы бзумклівы гуд на сонечным пакосе... Ну, як на склады свае хвалы аб тым, чым раз дыхнуць мне давялося?

... Цяпер тут нач. Ды голас мой ці чуе вы, шчыры і адданы? Як жораў, кружыць ён над галаю зямной, бясьсільна звонячы у вашыя кайданы. 1960 г.

СЪЛЕДАМ ЗА ПЕСЬНЯЙ

Каму ўсе радасьці жыцьця, ліръчных песен згукі, — не для пачехі й забыцьця — мне песня дадзена для мукі.

Турэмшчыкі аднойчы на зары забачылі яе: ад мукі — стаіць пакорлівая на двары і ззаду звязаныя рукі.

Хацела стуль яна ўцячы — ірвалася з-за крат акордам. Але на допыце ўчны — ліръчную — пабілі морду.

Дапытваліся цэлы год, гнілым кармілі штачэ. Ганяла і балеў жывот, але каб выйсці, на пушчалі.

Нямецкія заставы ў замках былі акружаны равамі, засекамі й валамі ды кожны дзень чакалі нападу.

Вярнуўшыся з Ліцьвы, нямецкія купцы апавядалі Крыжакам, што Вітаўт на народным вечы меў сказаць, што дайно казаць яму каралі Польшчы й Масквы, каб на牠ымаў з Немцамі міру, на што ён аднак раней на маг згадзіцца. Цяпер аднак мае нязыбітна довары, як Крыжакі з аднаго боку націскаюць на Ліцьву, а з другога — нападаюць на Польшчу й адбираюць ёй землі й замкі як напр. Дрэздэнко; калі яны больш хочуць мець, як ім належыцца, а мяне на слухаюцца, дык ім я аб'ялю вайну (К. эп. Вт. 180).

Жамойцкая дэлегацыя ў Ліцьве

У сярэдзіне чэрвеня 1409 г. была дадзеная ў Ліцьве ваенная трывога. Рамбоўт рабіў ваенныя падрыхтаваны ў Жамойці. Зы яго загаду прыбыла жамойцкая дэлегацыя з Рашеніем да Вітаўта ў Коўню, каб прысягнуць на вернасць Ліцьве й пакінуць сваіх заложнікаў. Дэлегацыя прасіла дапамогі ў вызваленіі Жамойці. Вітаўт, бачачы, што кругом многія купці нямецкіх і шпіёнаў, у сваёй прамове войстра зляў Жамойцай, што яны выступілі проці Закону. Ноччу адправіў жамойцкую дэлегацыю ў Вільню, дзе прыбыла вызваленіе Жамойці (к. эп. Вт. 183-183). І гэты прыклад ёсьць тыповым для дыпламатычнай акцыі Вітаўта. Жамойцкай дэлегацыі не мянсцілася ў галаве каркаломнай палітыка Вітаўта. Жамойцай пераймаў страх, што Вітаўт іх можа зрадзіць, а за бунт проці Немцаў спаткае іх цяжкая крыжацкая помста.

— Сладару — казалі яны да Вітаўта, — а навошта ты загадаў нам будаваць замкі Крыжакам, калі ты на думаў дзяржаць зь імі міру?

— Супакоіцеся — казаў літўскі кароль, — як толькі сяляне зъбяруць зборжку з поля, зараз-жа я паадбіро замкі нямецкім паном. Страх ваш зусім не патрабны, а замкі крыжацкія больш вас на будуть палохаць. (К. эп. Вт. 186, Прагаска, 121).

(Працяг будзе)

крыжацкай Радзе прыхільнае дачыненне крижацкай старшыны да Ліцьвы. Вялікі Майстар з свайго боку стараецца апраўданы комтура й прыпамінае некаторыя справы з Польшчай і Мазуршчынай, у якіх, паводле Крыжакоў, Вітаўт стаяў не па крижацкай старане. В. Майстар і цяпер намагаецца, каб Вітаўт не мяшаўся ў польскія й мазурскія справы ды на дзею на крисыць Ягайлі.

Але Вітаўт ведаў, што толькі супольнымі сіламі зь Ягайлой зможа зламаць Крыжакоў. Таму ў сваім лісце з Трокоў (к. эп. Вт. б. 175) выказвае свое права на пагранічныя землі з Мазуршчынай і да самой Мазуршчыны, вынікаючы з розных дакументаў. Абураеца таксама на навыдачу Ліцьве Крыжакамі літоўскіх збеглых.

Літоўскія парадкі ў Жамойці.

Уся справа пачала пахнучы вайной. Вітаўт выслаў тайнія інструкцыі ў ўсё канцы В.К.Л. аб падрыхтоўцы да вайны. У Жамойці выслаў новых агентаў. А каб змыніць насыцярову Крыжакоў, надалей перапісваеца ў прыязным тоне зь Вялікім Майстрам. Аднак Крыжакі ведалі, да чаго ўсё гэта. Хочучы змусіць Вітаўта да памякчэння, яны зарыштавалі літоўскія транспарты із зборжкам у Рагнене. Вітаўт адказаў яшчэ мажнейшымі сядромі. Вось выслаў свайго дэవерана Рамбоўта на чале збройных аддзелаў з Нявяжу з мэтай узыніць паўстанье ў Жамойці супраць Крыжакоў. Рамбоўт заняў два жамойцкія паветы: Сангалішкі й Крэцкіна. Жамойцкі Солтыс зараз-жа запратэставаў перад Вітаўтам, што ўзброеная Ліцьва пераходзіць жамойцкую мяжу й займае крижацкія землі. Вітаўт, прынаймы выглядаў на жамойцкіх паветах: «Ведай, дарагі Солтысе, што ўсё гэта без магті ведама. Мы пагрозім ўвойстрым словамі іх пакараем» (к. эп. Вт. б. 175). А ў іншым лісце прапанаваў: «Сыпішыце па імені нашых Ліцьвиноў, каторыя на вас нападаюць, а я ўжо загадаю, каб вас і ў вашым краі больш не непакоілі» (26 траўня 1409).

Ясная реч, гэта была цынічная насымешка над Крыжакамі.

